

Copyright © B.N. van Eikema Hommes - 2016

Geredigeerd door: Saskia van Dijk

NUR: 661

Voor Romy & Simon

Ter nagedachtenis aan mijn idool Elvis

1935 - 1977

“The coloured folks have been singing it just like I’m doing now, man, for more years than I know. They played it in their juke joints and nobody paid no mind till I goosed it up. I got it from them.”

Elvis Presley

De genesis van Elvis

De wortels van de rockmuziek

Inhoudsopgave

Hoofdstuk 1	Inleiding	5
Hoofdstuk 2	Het culturele & genetische kader	10
Hoofdstuk 3	De kerk	18
Hoofdstuk 4	Scholen	23
Hoofdstuk 5	Vrienden	27
Hoofdstuk 6	Radiostations	38
Hoofdstuk 7	Hangouts	50
Hoofdstuk 8	Artiesten	62
Hoofdstuk 9	Optredens	82
Hoofdstuk 10	Sam Philips & Andreas van Kuijk	96
Hoofdstuk 11	Epiloog	107

Inleiding

Net na drie uur 's middags vertrok 'The City of New Orleans' van het station in New Orleans. Het was zaterdag 15 juni 1991: de dag dat de vulkaan Pinatubo van zich deed spreken, door uit zijn winterslaap te ontwaken en een gigantische rookpluim de atmosfeer in blies.

De logge Amtrak-dieseltrein reed langs het immense 'Lake Pontchartrain' en vervolgde zijn weg door surrealistische moerasgebieden, waar alligators zich koesterden in de zon en pelikanen parmantig door het ondiepe water stapten. Langzaam veranderde het landschap, naarmate de trein zijn reis in noordelijke richting voortzette en rond kwart over vier werd de staat Louisiana achter zich gelaten. Links en rechts van het spoor doken dik beboste contreien op, die zo kenmerkend zijn voor de staat Mississippi, waardoor het leek alsof het ijzeren paard het groene woud in tweeën spleet. Het was heet en benauwd door het subtropische klimaat van de Mississippi delta: het vruchtbare gebied, waar 'de grote rivier' opsplijste in vele vertakkingen, groot en klein, om zich een weg te banen naar de golf van Mexico. Het leven verloopt traag in het land van de katoenvelden, alwaar de statige plantagehuizen in neoklassieke stijl, stille getuigen zijn van de rijkdom die ooit werd vergaard over de ruggen van de zwarte medemens. De dag verstreek met het voortrollen van de wielen over het

spoor en de tijd werd voelbaar, door het aangename monotone 'bluesy' bewegingsritme dat zich minutieus herhaalde. Net voordat de zon volledig wegzakte achter de horizon, wierp zij haar laatste stralen op een tafereel dat in een flits aan mij voorbij ging: een oude zwarte man met harmonica, zittend in een schommelstoel op de veranda van zijn 'shotgun' woning; het archetype van de bluesmuzikant.

Rond half elf in de avond kwam de trein puffend tot stilstand op het Calhoun centraal station van Memphis. Ik stapte licht nerveus uit de coupé en begaf mij in de richting van een telefooncel om een taxi te bestellen; deze was snel ter plaatse. Toen mij werd gevraagd naar de bestemming, antwoordde ik resoluut: "*Brooks Road please?*" Eenmaal op de rondweg viel mijn oog op een reusachtig billboard, met daarop de beeltenis van de man, waarvoor ik de reis naar deze stad had ondernomen. Ook al was hij op dat moment al veertien jaar niet meer onder ons, voor mij was hij nog steeds springlevend; ik zou de dag erop een ontmoeting hebben met 'The King'.

Veel is er geschreven over de beroemde zanger uit het land van Dixie – zuidelijke staten van Amerika. Maar al te vaak werd verslag gedaan van zijn persoonlijk leven vanaf het moment dat hij doorbrak. Triviale zaken passeerden de revue en de focus lag maar al te vaak op de menselijke zwakheden, die universeel bij het ge-

slacht homo aanwezig zijn en ons kunnen aanzetten tot dingen waar wij later met spijt op terugkijken. In dit boek dan ook geen uiteenzetting over dit alles, daar dit niet iets specifiek is voor de gevierde man uit de Mississippi delta. Wat Elvis uniek maakt, is zijn bijdrage aan de muziek in de tweede helft van de vorige eeuw, die tot op de dag van vandaag zijn weerklank vindt.

In dit schrijven wordt het fenomeen Elvis in het culturele en genetische kader geplaatst waaruit hij is ontsproten. Natuurlijk stond dit genie niet op zichzelf, maar was hij schatplichtig aan andere grootheden uit zijn tijd. Mensen die ook zeer getalenteerd waren, maar die nooit tot halfgoden transformeerden om zodoende eeuwige roem te vergaren.

Elvis' verdienste bestaat eruit, dat hij het vermogen bezat, verschillende muziekstijlen te combineren tot een geheel nieuwe muziekstijl die aansprak bij zowel het zwarte als het blanke publiek; een unicum in de geschiedenis van de populaire muziek. Nooit schreef hij zelf een nummer zoals bijvoorbeeld: Lennon en McCartney of Jagger en Richards; hierin lag zijn kracht als kunstenaar niet. De kracht van Elvis was erin gelegen, dat hij de reeds bestaande muziekgenres: blues, gospel en country in zich opzoog en volledig eigen maakte. Hierop begon hij als een ware ontdekkingsreiziger met de voor hem bekende muzikale landkaart ter hand, op zoek te gaan naar onbekende oorden. Op een

speelse manier werd er door hem op reeds jonge leeftijd geïmproviseerd, waarbij hij het beste van verschillende werelden samenbracht. Zijn muzikale horizon verruimde en een nieuwe muziekstijl doemde in de verte op; eerst was deze nog in nevelen gehuld, maar haar tonen werden steeds duidelijker. Uiteindelijk werd de 'Rock' bereikt: het paradijs waar geen segregatie bestond en waar 'The King' vanaf de Olympus toekeek op zijn onderdanen en zich ervan vergewiste, dat zij tot het einde der tijden zouden leven in de Dionysische wereld. De 'Rock' kreeg de benaming 'Rock and Roll' en werd als zodanig op de map geplaatst. Vanaf dit punt zouden andere pioniers het werk voortzetten en het muzikale palet nog kleurrijker maken. Helaas is het al weer lang geleden, dat een genie van dit formaat de muzikale wereld op zijn grondvesten deed schudden. Natuurlijk is dit ook begrijpelijk, daar alles wat bijzonder is, even moeilijk als zeldzaam zal blijven. Ik durf te stellen, dat Elvis gezorgd heeft voor de grootste cultuurverschuiving in de laatste tweehonderd jaar; een belangrijke reden om hem dan ook op te nemen, in het pantheon van de andere genieën die onze wondere wereld heeft voortgebracht.

Dit boek tracht de culturele wortels van Elvis bloot te leggen, door de bronnen te achterhalen waaruit hij kon putten, om tot zijn eigen unieke muziekstijl te komen. Men ontkomt er binnen deze opzet niet aan categorisch

te werk te gaan, zodat een gerichte analyse kan plaatsvinden en er duidelijkheid wordt geschapen in de enorme brij aan informatie.

In welke wereld kwam Elvis terecht en wat was zijn genetische achtergrond? Waar woonde hij, welke kerken en scholen bezocht hij? Wie waren zijn vrienden en waar hing hij met hen uit? Door welke artiesten werd hij beïnvloed en welke radiostations bereikten hem via de ether? Waar trad hij voor het eerst op en waar werd zijn stemgeluid voor het eerst vastgelegd?

Al deze zaken zullen belicht worden in de zoektocht naar de Elvis sound, die zo'n stempel heeft gedrukt op de populaire muziek; of zoals John Lennon nuchter meedeelde: "Before Elvis there was nothing!"

Het culturele & genetische kader

De plaats die de voorzienigheid had gekozen om de toekomstige 'King of Rock and Roll' het levenslicht te doen zien, was gelegen in de Mississippi delta. Dit vruchtbare gebied, waar de katoenvelden welig tierden, zou niet alleen in agrarisch opzicht vruchtbaar blijken, maar ook muzikaal gezien. Jazz-, blues-, gospel- en countrymuziek waren hier tot wasdom gekomen.

De jazz, de blues en de negrospirituals vonden hun oorsprong in de ritmische Afrikaanse muziek, die door de zwarte mens was meegenomen op zijn gedwongen reis naar de nieuwe wereld. De country daarentegen had haar wortels in de folkmuziek en ballads; deze muziekstijlen behoorden tot de culturele bagage, waarmee de blanke immigranten uit de oude wereld waren ingescheept om de oceaan over te steken.

De blues – het woord is afgeleid van het woord blue: wanneer één van de officieren aan boord overleed, werd er een blauwe band rondom het schip getrokken, om zo een periode van rouw af te kondigen – ontstond in de negentiende eeuw op de katoenplantages, waarbij de slaven over hun alledaagse miserie zongen. Oorspronkelijk was het plattelandsmuziek, die gespeeld werd met akoestische instrumenten – harmonica, gitaar, piano en saxofoon. Door de trek van veel zwarte mensen in de jaren twintig en dertig van de twintigste

eeuw naar de stad, verstedelijkte de blues en verkreeg deze muziekstijl zijn elektrische impuls; elektrisch versterkte instrumenten werden hierdoor deelgenoot van deze muziek. In de jaren veertig ontstond de uptempo blues, die dansbaar was en die in het begin als 'Race Music' werd bestempeld, maar later werd omgedoopt in 'Rhythm and Blues' – verder in dit boek aangeduid met de afkorting R&B. Er werd eenvoudigweg meer ritme toegevoegd aan de blues, door invloeden vanuit de jazz en de gospelmuziek.

W.C. Handy wordt als grondlegger van de blues beschouwd, nadat hij zijn beroemde 'Memphis blues' had gecomponeerd; dit is echter niet juist, daar hij op reeds bestaande blues voortborduurde. Handy was wel de eerste bluescomponist, die de klanken van dit genre aan het papier toevertrouwde en verdient om deze reden een voorname plaats in de annalen van de blueshistorie.

De jazz – oorspronkelijk geschreven als 'jass', was een platvloerse uitdrukking voor seks – ontstond in het begin van de twintigste eeuw in New Orleans en kwam voort uit de volgende negentiende-eeuwse muziekstijlen: ragtime, blues, negrospirituals en Franse marsmuziek. Ragtime werd in clubs en bars in New Orleans door zwarte pianisten gespeeld, waarbij de melodie net iets ongelijk liep met de begeleiding, waardoor men sprak over 'ragged time'. Negrospirituals kwamen voort uit de